



Kriminalomsorgens regionkontorer

Deres ref:

Vår ref:
202004037-920

Dato:
06.11.2020

OPPDATERTE FØRINGER PR. 6. NOVEMBER 2020 FOR HÅNTERING AV COVID-19 I KRIMINALOMSORGEN

Under henvisning til en betydelig oppblomstring av covid-19-smitte i mange deler av landet, herunder i enkelte enheter i kriminalomsorgen, har kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) besluttet å iverksette særskilte tiltak overfor innsatte og domfelte. Formålet er å avverge/begrense risikoen for smitteutbrudd i kriminalomsorgen og å verne liv og helse.

Prinsipper for iverksettelse av lokale tiltak - beslutningsmyndighet

I dette brevet følger føringer som direkte angår problemstillinger relatert til innsatte og domfelte. Disse føringene gjelder for hele landet, og erstatter føringer gitt i brev av 21. august 2020.

Lokale enheter skal gjøre sine selvstendige individuelle vurderinger basert på føringene nedenfor. I tillegg vil det kunne komme mer restriktive tiltak i deler av landet, basert på eksempelvis kommunale vedtak. Dette kommer i så fall i tillegg til føringene nedenfor.

Dersom de enkelte enhetene berøres av denne typen geografisk avgrensede tiltak som går utover føringene i dette brevet, eller om tiltakene i dette brevet av andre grunner ikke anses tilstrekkelig, herunder ved akutt behov for rask reduksjon av belegg, skal situasjonen håndteres i tråd med tidligere utsendte føringer.

Følgende tiltak vil omstendighetene kunne benyttes ut over de føringer som er gitt i dette brevet ved straffegjennomføring og varetekt i fengsel:

- Innføre enerom for alle eller tilnærmet alle innsatte
- Utelukkelse av flere innsatte
- Utelukkerlse av samtlige innsatte
- Utvidet begrensning i besøk
- Utvidede begrensninger i permisjoner, fremstillinger og frigang
- Straffavbrudd
- Fremskutt løslatelse, jf. brev av 30.09.2020 (DL 202004037-868)
- Utsette iverksettelse av straffegjennomføring
- Endre oppmøte i fengsel for innsatte som skal møte til straffegjennomføring

Det vises til følgende føringer som tidligere er gitt for denne type tiltak:

«Ved lokale smitteutbrudd i en kommunen hvor kriminalomsorgen er tilstedte eller smitte i et fengsel, ber derfor KDI aktuelle enhetsleder umiddelbart utforme en plan for lokale tiltak. Enhetsleder bør finne frem til en løsning for å håndtere situasjonen i samråd med tjenestemannsorganisasjonene, vernetjenesten og fengselshelsetjenesten/kommunehelsetjenesten. Tiltakene som iverksettes bør begrenses i varighet slik at det gjøres hyppige vurderinger av behovet sett opp mot smittesituasjonen. KDI understreker at enhetene så langt det lar seg gjøre i alle tilfeller skal søke å gjennomføre straffen.

I tilfelle hvor lokalt nivå vurderer å iverksette ekstraordinære tiltak utover ordinære hygiene- og smittevern tiltak, skal planen fremlegges for regionalt nivå før den iverksettes. Dette skal eksempelvis gjøres i tilfeller hvor enheten vurderer å fravike straffegjennomføringslovens utgangspunkt om at innsatte skal ha fellesskap med andre innsatte, kan motta besøk, eller under gitte forutsetninger gjennomfører permisjoner eller frigang.

Direktoratet skal i alle tilfeller varsles i forkant om at aktuelle tiltak vil bli iverksatt. Varsel sendes via doculive med e-post kopi til avdelingsdirektør Kim Ekhaugen.»

Risikobildet i kriminalomsorgen

Covid-19-smitte i kriminalomsorgen vil innebære en særskilt risiko for at innsatte, domfelte og ansatte vil påføres smitte. Mange innsatte og domfelte, samt enkelte ansatte, er definert å være i risikogruppen og covid-19-smitte kan få svært alvorlige følger for disse. Kriminalomsorgen anser at det er påkrevet å iverksette tiltak som reduserer risikoen for at personer, og da særlig personer i risikogruppen, påføres smitte under gjennomføring av varetekt eller straff. Når det gjelder smittespredning i fengsel er det også risiko for at et betydelig antall ansatte settes i karantene, eventuelt at fengsler må stenges ned grunnet påvist smitte hos ansatte, noe som begge deler vil kunne få betydelige konsekvenser.

Til dette bemerkes det at helsemyndighetene ikke har gitt generelle føringer om prioritertr testing av innsatte eller ansatte. Samtidig minner KDI om betydningen av å ta kontakt med kommunehelsetjenesten/smittevernoverlege enten direkte eller via fengselets fengselshelsetjeneste for å sikre best mulig systematisk testregime ved smitteutbrudd eller for å forebygge. Der hvor det er utfordringer knyttet til lokal testing/testkapasitet ber KDI om å få dette innrapportert for videre dialog med Helsedirektoratet.

Hjemmelsgrunnlag for tiltakene

Som kjent er de særskilte lovhjemler gitt i anledning smittesituasjonen opphevet f.o.m. 1. november 2020. Regjeringen har hatt et nytt forslag til lovbestemmelse på høring som er ment å hjemle nødvendige tiltak for å håndtere covid-19, herunder forhindre og begrense smittespredning i fengslene. Det er uklart når nye regler vil vedtas og tre i kraft.

I vurderingen av tiltakene som nevnes nedenfor er det sett hen til Regjeringens forslag til nye lovhjemler for kriminalomsorgen. Det er videre sett hen til Regjeringens føringer av 5. november 2020 om at alle i størst mulig grad må holde seg hjemme og begrense sosial kontakt med andre mennesker. Det fremgår også av disse føringene at unge og voksne som har vært sammen med venner og i andre situasjoner der det ikke har vært en meters avstand, bør holde to meters avstand til personer i risikogruppen. Videre skal unødvendige (innenlands)reiser unngås.

KDI anser at det er helt nødvendig å gi sentrale føringer for hvordan enhetene skal forholde seg til den endrede smittesituasjonen som foreligger pr. dags dato. Dette særlig på bakgrunn av at smitteutbrudd i fengsel innebærer en betydelig risiko for internspredning til innsatte og ansatte i fengselet.

Tiltakene vil begrense innsattes og domfeltes mulighet for kontakt med pårørende.

KDI ber om at enhetene så langt det er mulig tilbyr kompensierende tiltak i form av at innsatte og domfelte får holde kontakt med sine pårørende digitalt Det vises til bruk av nettbrett for å opprettholde kontakt med pårørende og, i den grad det er mulig, utvise fleksibilitet med hensyn til telefontid.

STRAFFEGJENNOMFØRING I SAMFUNNET

I utgangspunktet opprettholdes straffegjennomføring i samfunnet så langt det lar seg gjøre innenfor de smittevernregler som gjelder på ethvert tidspunkt og i de ulike geografiske områder. Smittesituasjonen gjør det nødvendig med enkelte tilpasninger av hvordan straff gjennomføres i samfunnet da det er viktig å legge til rette for at myndighetenes smittevernråd kan overholdes og at ansatte og domfelte beskyttes mot smitte.

KDI vil iverksette et arbeid for å vurdere ulike løsninger for en forsvarlig straffegjennomføring i samfunnet som følge av covid-19.

Inntil videre viser KDI imidlertid til føringer formidlet i brev av 21. august 2020:

«Dersom det oppstår smitte i et område hvor det gjennomføres straff i samfunnet, må det særskilt vurderes om straffegjennomføringen kan opprettholdes som normalt. I tillegg til ordinære hygiene- og smitteverntiltak kan følgende tiltak vurderes:

- Unngå fysiske møter
- Erstatte gruppeaktiviteter med individuelt tilrettelagt opplegg
- Utsette iverksettelse av dommer

Listen er ikke uttømmende.»

Når det gjelder straffegjennomføring med elektronisk kontroll er fortsatt følgende aktuelt:

«Tilsvarende må det for straffegjennomføring med elektronisk kontroll vurderes å iverksettes tiltak. Det vises i den forbindelse til brev av 29.06.2020 vedrørende midlertidig regler for straffegjennomføring med elektronisk kontroll hvor det skisseres løsninger som unntaksvis kan benyttes (DL 202004037-691).»

Særlig i områder hvor det er smittevernmessig påkrevet bør domfelte så langt det er mulig følges opp via digitale kommunikasjonskanaler.

Dersom friomsorgskontorene skulle komme i en situasjon hvor et betydelig antall ansatte underlegges karantene eller isolasjon, med påfølgende behov for prioritering av saker og domfelte, ber KDI om at tiltak som er nødvendig ut fra en sikkerhetsmessig vurdering og hensynet til ivaretagelse av mindreårige domfelte/siktede gis prioritet.

Adgang til å midlertidig avbryte straffegjennomføring i samfunnet

KDI ser det i tillegg som nødvendig at enhetene i ekstraordinære tilfeller gis adgang til å vurdere konkret om straffegjennomføring i samfunnet skal avbrytes dersom hvor det ikke er mulig å gjennomføre straffen på en forsvarlig måte med et reelt innhold. KDI har ved beslutningen sett hen til Regjeringens forslag om en egen lovhjemmel for å avbryte straff i samfunnet.

Det er kjent at smittesituasjonen pr. nå innebærer utfordringer i forhold til videre aktivisering av domfelte. Dersom friomsorgskontorene opplever at private aktører, veldedige organisasjoner mv. ikke lengre kan tilby de domfelte aktivisering som et ledd i straffegjennomføringen, ber KDI om at friomsorgskontorene forsøker å finne alternative aktiviseringstiltak.

Dersom det ikke er mulig å finne alternativ aktivisering, må det vurderes om straffen skal avbrytes i pågående saker. Forutsetningen for et avbrudd er at domfelte samtykker til dette og kriminalomsorgen vurderer at et avbrudd fremstår som ubetenkelig ut fra en sikkerhetsmessig vurdering. Beslutningen fattes etter en konkret, individuell vurdering og i vedtaks form med henvisning til dette brev, med ordinær klagerett for domfelte.

Dersom domfelte er under 18 år, skal straffavbrudd så vidt mulig unngås.

STRAFFEGJENNOMFØRING I FENGSEL

Regelverket for håndtering av covid-19 er under stadig utvikling og kriminalomsorgen er ventet å igjen få spesifikke hjemler for covid-19-relaterte tiltak. KDI gir følgende føringer:

Fremstillinger

Fremstillinger representerer etter omstendighetene en åpenbar risiko for at smitte bringes inn eller ut av fengslene. Dette gjelder særlig fremstillinger av sosial karakter, der ansatte og innsatte kommer i kontakt med utenforstående.

Det følger av straffegjennomføringsloven § 34 at fremstilling *kan* innvilges. Det innebærer at fremstilling ikke er en rettighet den innsatte har krav på, men noe det er adgang til å innvilge om forholdene tilsier det og vilkårene er oppfylt.

KDI ber om at fremstillinger underlegges en særskilt vurdering opp mot risiko for smittespredning. Domfeltes behov og nødvendigheten av fremstillingen må veies opp mot risikoen for smitte. Fremstillinger av utelukkende sosial karakter bør så langt det er mulig omgjøres eller avslås dersom gjennomføringen vil innebære en risiko for smittespredning.

Også bemanningssituasjonen i det enkelte fengsel vil kunne begrense den praktiske muligheten til gjennomføring av fremstilling dersom et større antall ansatte settes i karantene.

De individuelle vurderingene som enheten foretar må fremgå av vedtaket om avslag, omgjøring eller innvilgelse av fremstilling.

Besøk

Innsatte har etter straffegjennomføringsloven § 31 rett til å motta besøk under gjennomføring av straff i fengsel. Gjennomføring av besøk innebærer imidlertid en klar risiko for at smitte bringes inn i fengslene, særlig fordi mange besøksrom er begrenset i areal og fordi mange besøk innebærer fysisk kontakt med nærstående.

KDI vurderer at besøk i fengsel etter en konkret vurdering vil kunne innebære en uforholdsmessig stor risiko for betydelig smittespredning i fengslene. Det må blant annet sees hen til smittesituasjonen i det aktuelle geografiske området hvor fengselet befinner seg, hvilke geografiske områder den besøkende er tilhørende og behovet for bruk av kollektivtransport i forbindelse med gjennomføring av besøket. Videre vil også bygnings- og bemanningsmessige forhold i det enkelte fengsel kunne være av avgjørende betydning. KDI har derfor funnet det nødvendig å gi noen føringer for i hvilket omfang besøk kan gjennomføres med det smittebildet som foreligger pr. nå.

KDI ber om at besøk til innsatte i fengslene avlyses/utsettes/ikke innvilges i de tilfeller hvor besøket ut fra en smittevernmessig vurdering ikke kan gjennomføres på en forsvarlig måte. Det vises til Regjeringens forslag til lovhjemler for begrensning av besøk hvor det fremgår at dette kan iverksettes ved en «særskilt smitte- eller helsefare».

Det skal foretas en individuell vurdering av smitterisiko og helsefare ved den enkelte besøksforespørsel. Alminnelig kjente risikofaktorer og lokale forhold skal vektlegges ved vurderingen. Besøk fra områder som har en betydelig smitteoppblomstring bør som hovedregel ikke tillates. Praktiseringen av begrensning i adgangen til besøk vil derfor variere basert på smittesituasjonen i ulike geografiske områder.

KDI legger i utgangspunktet til grunn at slik straffegjennomføringsloven § 31 lyder pr. 6. november 2020, gir ikke denne hjemmel for å begrense retten til å motta besøk under henvisning til smittevernhensyn. På bakgrunn av de ekstraordinære hensyn som er nevnt i innledningen over, og kriminalomsorgens ansvar for å verne liv og helse, anser imidlertid KDI at nødrettsbetraktninger må kunne begrunne helt nødvendige tiltak en begrenset periode i den situasjonen som nå foreligger.

Dersom besøk anses forsvarlig og kan tillates gjennomført, skal besøksrom utformes med tanke på smittevern, for eksempel ved bruk av pleksiglass, avstandsråd mv. Det oppfordres til at besøk gjennomføres i arealer med god størrelse, eventuelt utendørs om det er hensiktsmessig og gjennomførbart. Kriminalomsorgen skal tilby besøkende og innsatte munnbind/maske til bruk under besøket og det skal oppfordres til at dette benyttes.

Besøksrom må luftes godt etter endt besøk og forut for nytt besøk.

De individuelle vurderingene som enheten foretar må fremgå av vedtaket om avslag, omgjøring eller innvilgelse av besøk.

Lokale enheter skal sørge for at eventuelle besøkende gjøres kjent med hvilke smitteverntiltak som gjelder for det aktuelle besøket og at denne informasjonen om mulig gjøres tilgjengelig på et språk den besøkende behersker.

Permisjoner

Permisjoner kan innebære en klar risiko for at smitte bringes inn i fengslene, særlig der permisjonstiden tilbringes i sosiale sammenkomster, på kjøpesenter, butikker, arenaer for nettverksbygging og ved bruk av kollektiv transport.

Kriminalomsorgen «kan» innvilge permisjoner etter straffegjennomføringsloven § 33. Det innebærer at permisjon ikke er en rettighet den innsatte/domfelte har krav på, men er noe det er *adgang* til å innvilge.

KDI ber om at permisjoner omgjøres/ikke innvilges i de tilfeller hvor gjennomføringen av permisjonen innebærer en økt risiko for at smitte bringes inn i fengslene. Det skal foretas en individuell vurdering av smitterisiko ved den enkelte permisjonssøknad og sees hen til formålet med den enkelte permisjon. Alminnelig kjente risikofaktorer og lokale forhold skal vektlegges ved vurderingen. Permisjon til/fra områder som har en betydelig smitteoppblomstring bør ikke innvilges. Praktiseringen av begrensning i adgang til permisjon vil derfor kunne variere basert på smittesituasjonen i ulike geografiske områder.

Dersom permisjoner innvilges, forutsettes det at enheten har vurdert smitterisikoen som liten.

De individuelle vurderingene som enheten foretar må fremgå av vedtaket om avslag, omgjøring eller innvilgelse av permisjon.

Frigang

Kriminalomsorgen «kan» innvilge innsatte frigang i henhold til straffegjennomføringsloven § 20. Dette er altså ingen rettighet for innsatte. KDI ber om at adgangen til frigang begrenses til kun de tilfeller hvor dette anses forsvarlig ut fra en smittevernmessig vurdering. Alminnelig kjente risikofaktorer og lokale forhold skal vektlegges ved vurderingen sammen med innsattes behov for å kunne gjennomføre frigang. Praktiseringen av frigang vil derfor kunne variere basert på smittesituasjonen i ulike geografiske områder og eksempelvis innsattes behov for å benytte kollektiv transport. Dersom frigang innvilges eller opprettholdes, forutsettes det at enheten har vurdert smitterisikoen som liten. De individuelle vurderingene som enheten foretar må fremgå av vedtaket om avslag, omgjøring eller innvilgelse av frigang.

Særlig om innsattes muligheter for å opprettholde kontakt med nærstående

Det er svært uheldig, men uunngåelig at tiltakene ovenfor begrenser innsattes muligheter til kontakt med sine nærstående. I den grad besøk, permisjoner og fremstillinger kan gjennomføres bes det imidlertid om at enhetene ser hen til barns behov for kontakt med sine foreldre, samt mindreårige innsattes behov. Det må imidlertid også, i samråd med innsatte og den som har foreldreansvar for barnet, vurderes hvordan eventuelle smitteverntiltak vil kunne oppstille uheldige rammer for kontakt i det enkelte tilfellet.

Det bes om at enhetene opprettholder bruken av kompensierende tiltak som for eksempel kontakt via nettbrett som en erstatning for eller et tillegg til ordinære besøk.

Gjennomføring av besøk fra media, politikere mv.

KDI ser det som nødvendig at man i denne perioden utviser en økt forsiktighet med hensyn til å la utenforstående få tilgang til straffegjennomføringsenhetene. Dette gjelder eksempelvis media, politikere og interessentgrupper. Det bes om at det gjøres en vurdering av nødvendigheten av besøket, herunder formålet. Som hovedregel skal besøket utsettes til en periode med mindre belastende smittetrykk. Under enhver omstendighet skal gjeldende smittevernregler overholdes ved besøk ved enhetene.

KDI understreker at føringene ovenfor ikke skal medføre begrensninger i innsattes og domfeltes rett til å ytre seg fritt og ha kontakt med medier.

Varighet av tiltakene

Tiltakene settes i kraft umiddelbart og gjelder til og med 27. november, med mindre de uttrykkelig oppheves eller justeres av KDI. Brev av 21. august 2020 oppheves.

KDI og nasjonal stab foretar en kontinuerlig vurdering av situasjonen i samfunnet og i kriminalomsorgens enheter og vurderer fortløpende hvilke tiltak som skal gjelde nasjonalt.

Med hilsen

Jan-Erik Sandlie
assisterende direktør

Maja Karoline Breiby
seniorrådgiver

Kopi: Kriminalomsorgens høgskole og utdanningssenter KRUS

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.